

Vergaderjaar 2017–2018

34 960 VII

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2018 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 en 2

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2018 wijzigingen aan te brengen in:

1. de begrotingsstaat van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII);
2. de begrotingsstaat inzake de agentschappen van dit ministerie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. De begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)

a. Leeswijzer

De eerste suppletoire begroting geeft een beeld van de uitvoering van de begroting 2018. De stand van de eerste suppletoire begroting wordt vanaf de stand van de vastgestelde begroting 2018 opgebouwd.

De stand van de vastgestelde begroting 2018 is inclusief de nota van wijziging en de incidentele suppletoire begroting, Kamerstukken II 2017–2018 34 775-VII nr. 8 en Kamerstukken II 2017–2018 34 902-VII nr. 2.

Bij de tabel budgettaire gevolgen van beleid worden per artikel de beleidsmatige en technische mutaties toegelicht groter dan of gelijk aan de ondergrens zoals deze in de Rijksbegrotingsvoorschriften (RBV) zijn opgenomen, de zogenaamde staffel, te weten:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) In € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
1. Openbaar bestuur en democratie	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
2. Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	Verplichtingen/Uitgaven: 5 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 10 mln. Ontvangsten: 2 mln.
3. Woningmarkt	Verplichtingen/Uitgaven: 10 mln. Ontvangsten: 5 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 20 mln. Ontvangsten: 10 mln.
4. Woonomgeving en bouw	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
5. Ruimte en omgeving	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 4 mln. Ontvangsten: 2 mln.
6. Dienstverlenende en innovatieve overheid	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 4 mln. Ontvangsten: 2 mln.
7. Arbeidszaken overheid	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
8. Kwaliteit Rijksdienst	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: -	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: -
9. Uitvoering Rijksvastgoedbeleid	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 4 mln. Ontvangsten: 4 mln.
11. Centraal apparaat	Verplichtingen/Uitgaven: 5 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 10 mln. Ontvangsten: 2 mln.
12. Algemeen	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
13. Nominaal en onvoorzien	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.

Daarnaast worden ook enkele mutaties toegelicht vanuit het oogpunt van transparantie dan wel andere overwegingen.

b. Het beleid

Overzicht belangrijkste supplettoire uitgavenmutaties 2018 (Eerste supplettoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikel- nummer	Uitgaven 2018
Vastgestelde begroting 2018		5.550.381
Belangrijkste supplettoire mutaties		
1) Vergoeding raadsleden	1	10.000
2) Binnenstedelijke transformatie	3	28.000
3) Huurtoeslag	3	- 67.800
4) FEH	4	- 70.000
5) Omgevingswet	5	22.774
6) GDI	6	23.329
7) SSC-ICT	8	37.700
8) Doc-Direkt	11	23.000
9) Dienstverleningsafspraken 2018	11	13.700
10) Eindejaarsmarge		50.542
11) Overige mutaties		153.680
Stand 1 ^e supplettoire begroting 2018		5.775.306

Toelichting

Uitgaven

1) Vergoeding raadsleden

BZK stelt € 10 mln. beschikbaar om de vergoeding van raadsleden in kleinere gemeenten gelijk te trekken met grotere gemeenten. Het doel is om raadsleden in kleine gemeenten in de gelegenheid te stellen meer tijd vrij te maken voor het raadswerk of het volgen van een opleiding.

2) Binnenstedelijke transformatie

De ontwikkeling van woningbouw in binnenstedelijke regio's komt in veel gevallen niet tijdig van de grond door gebrek aan financiering in de voorfase. Dit gebrek aan financiering heeft te maken met hoge kosten voor saneren, verwerven of ontsluiten van de locaties en onzekerheid over doorgang van projecten. Het Rijk, gemeenten en marktpartijen verkennen de mogelijkheden van een fonds dat (voor)financiering en investeringen in binnenstedelijke locaties mogelijk maakt. BZK heeft hiervoor € 28 mln. in 2018 beschikbaar.

3) Huurtoeslag

De raming van de huurtoeslag laat op basis van de huidige demografische en economische inzichten (Centraal Economisch Plan 2018) in de periode 2018 – 2023 een meerjarige meevaller zien. De lagere werkloosheid, lagere asielinstroom, hogere inkomensontwikkeling en lagere huurprijsontwikkeling verklaren het grootste deel van deze meevaller. De uitgaven vallen in 2018 naar verwachting afgerond € 68 mln. lager uit.

4) Fonds Energiebesparing Huursector (FEH)

Het beschikbare budget voor FEH ad € 72,8 mln. is in 2017 niet tot uitbetaling gekomen en doorgeschoven naar 2018. Hiervan wordt € 70 mln. elders ingezet binnen de begroting BZK, waaronder voor het energielabel en het Nationaal Energiebespaarfonds (NEF).

5) Omgevingswet

Bij 2^e suppletoire begroting 2017 is € 22,7 mln. onderuitputting in het Infrastructuurfonds voor de Omgevingswet doorgeschoven naar 2018. Dit bedrag wordt nu door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat overgeheveld naar de begroting van BZK.

6) GDI

Vanaf de aanvullende post zijn middelen toegevoegd voor de GDI (Generieke Digitale Infrastructuur). Overeenkomstig besluitvorming hierover in het Nationaal Beraad, worden deze middelen ingezet voor innovaties binnen de digitale overheid, het Programmaplan Basisinfrastructuur en doorontwikkeling en innovatie van GDI-voorzieningen.

7) SSC-ICT

SSC-ICT behaalde in 2017 een negatief resultaat waardoor het eigen vermogen negatief is geworden. Dit wordt vooral verklaard door de boekhoudkundige verwerking van extra licenties die zijn aangeschaft voor inzet binnen de gehele rijksoverheid. Conform de regeling agentschappen wordt dit negatief eigen vermogen door de eigenaar aangevuld vanuit de begroting van BZK.

8) Doc-Direkt

Het betreft personele en materiële uitgaven voor Doc-Direkt, die samenhangen met de inkomsten gedurende het jaar van overige departementen en derden (notariaat).

9) Dienstverleningsafspraken 2018

De uitgaven naar aanleiding van de dienstverleningsopdrachten betreffen verrekeningen die voortvloeien uit de Dienstverleningsafspraken 2018 (DVA) van het kerndepartement aan de baten-lastenagentschappen.

10) Eindejaarsmarge

Dit betreft de toevoeging aan de begroting BZK van de eindejaarsmarges van 2017 van begrotingshoofdstuk 7 (BZK) en het voormalige begrotingshoofdstuk 18 (Wonen en Rijksdienst).

Overzicht belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2018 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)

	Artikel- nummer	Ontvangsten 2018
Vastgestelde begroting 2018		668.894
Belangrijkste suppletoire mutaties		
1) Surplus eigen vermogen RVB	8	34.500
2) Incidentele verkoopopbrengst RVB	9	64.000
3) Verkoopopbrengsten vastgoed	9	- 12.000
4) Doc-Direkt	11	23.000
5) Dienstverleningsafspraken 2018	11	13.700
6) Overige mutaties		17.592
Stand 1 ^e suppletoire begroting 2018		809.868

Toelichting

Ontvangsten

1) Surplus eigen vermogen RVB

Conform de Regeling Agentschappen dient het eigen vermogen van een agentschap binnen de daarvoor geldende bandbreedte (tussen nihil en 5% van de omzet) te worden gebracht. Conform deze regeling wordt het surplus eigen vermogen bij het Rijksvastgoedbedrijf ter grootte van € 34,5 mln. afgeroomd. Dit surplus wordt conform interdepartementale afspraken ingezet om het negatieve eigen vermogen bij andere shared-service organisaties (SSO's), waaronder SSC-ICT, aan te vullen.

2) Incidentele verkoopopbrengst RVB

Het Rijksvastgoedbedrijf had een incidentele verkoopopbrengst. Deze opbrengst wordt binnen de begroting ingezet, onder andere om de raming voor verkoopopbrengsten van vastgoed meer in lijn te brengen met de omvang van de vastgoedportefeuille.

3) Verkoopopbrengsten vastgoed.

De raming voor verkoopopbrengsten van vastgoed is meer in lijn gebracht met de omvang van de vastgoedportefeuille.

4) Doc-Direkt

Doc-Direkt heeft gedurende het jaar inkomsten van overige departementen en derden (notariaat). Deze inkomsten zijn ter dekking van uitgaven.

5) Dienstverleningsafspraken 2018

De ontvangsten naar aanleiding van de dienstverleningsopdrachten betreffen verrekeningen die voortvloeien uit de Dienstverleningsafspraken 2018 (DVA) van het kerndepartement met de baten-lastenagentschappen.

c. De beleidsartikelen

Beleidsartikel 1 Openbaar bestuur en democratie

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022	
Art.nr.	Verplichtingen:	28.920	0	28.920	22.862	51.782	6.394	4.500	1.200	0
	Uitgaven:	28.920	0	28.920	22.862	51.782	6.394	4.500	1.200	0
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)			100%		100%				
1.1	Bestuurlijke en financiële verhouding	9.011	0	9.011	8.552	17.563	3.794	1.900	1.200	0
	Subsidies	5.288	0	5.288	- 364	4.924	610	0	0	0
	Diverse subsidies	2.018	0	2.018	- 364	1.654	610	0	0	0
	Oorlogsgravenstich- ting (OGS)	3.270	0	3.270	0	3.270	0	0	0	0
	Opdrachten	3.657	0	3.657	1.656	5.313	984	1.000	1.000	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Communicatie, kennisdeling en onderzoek	3.657	0	3.657	1.656	5.313	984	1.000	1.000	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	7.260	7.260	2.200	900	200	0
Diverse bijdragen	0	0	0	7.260	7.260	2.200	900	200	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	66	0	66	0	66	0	0	0	0
Bijdragen internatio- naal	66	0	66	0	66	0	0	0	0
1.2 Participatie	19.909	0	19.909	14.310	34.219	2.600	2.600	0	0
Subsidies	17.524	0	17.524	1.131	18.655	2.600	2.600	0	0
Politieke partijen	17.524	0	17.524	- 869	16.655	2.600	2.600	0	0
Raadgevend referendum	0	0	0	2.000	2.000	0	0	0	0
Opdrachten	2.385	0	2.385	402	2.787	0	0	0	0
Verkiezingen	2.385	0	2.385	402	2.787	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	2.130	2.130	0	0	0	0
Raadgevend referendum	0	0	0	2.130	2.130	0	0	0	0
Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	10.647	10.647	0	0	0	0
Experiment centrale stemopneming	0	0	0	647	647	0	0	0	0
Vergoeding raadsle- den	0	0	0	10.000	10.000	0	0	0	0
Ontvangsten:	21.965	0	21.965	0	21.965	0	0	0	0

Toelichting

1.1 Bestuurlijke en financiële verhouding

Opdrachten

Communicatie, kennisdeling en onderzoek

In het kader van grensoverschrijdende samenwerking (GROS) investeert het kabinet samen met de grensregio's en de buurlanden in het slechten van grensbarrières en het creëren van gunstige(re) randvoorwaarden voor grensoverschrijdende initiatieven teneinde een stevige impuls te geven aan zowel de economische groei en het innovatievermogen als de sociale en fysieke leefbaarheid van onze grensregio's. Met de Maak Verschil aanpak worden 10 regionale deals ondersteund. Daarnaast wordt de ondersteuning van gemeenten bij het oplossen van knelpunten en kansen bij de transformatie-opgave deze kabinetsperiode gecontinueerd.

Bijdragen aan ZBO's / RWT's

Diverse bijdragen

In 2018 wordt eenmalig de bijdrage aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ten behoeve van de stichting FIER (€ 2,8 mln.) via de begroting van BZK verstrekt. Ook de bijdrage aan de Waarderingskamer (€ 2,8 mln.) loopt in 2018 eenmalig via de begroting van BZK. Vanaf 2019 gaat de Waarderingskamer werken met een systematiek van facturering.

Voor beide onderwerpen is het budget overgeboekt van het Gemeentefonds naar de begroting van BZK.

Voor de gezamenlijke opzet en inrichting van het interbestuurlijk programma werkt een werkgroep van vertegenwoordigers van departementen, de VNG, het IPO en de UvW een voorstel uit. Tot 2020 is hiervoor € 4,2 mln. aan de begroting toegevoegd, waarvan € 1,5 mln. in 2018.

1.2 Participatie

Subsidies/ Bijdragen aan ZBO's / RWT's

Raadgevend referendum

De totale kosten voor het raadgevend referendum inzake de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) bedragen € 12,2 mln. Hiervan wordt € 8 mln. aan het gemeentefonds toegevoegd. Daarnaast is € 2 mln. beschikbaar gesteld voor subsidies en € 2,2 mln. voor overige uitvoeringskosten.

Bijdragen aan medeoverheden

Vergoeding raadsleden

BZK stelt € 10 mln. beschikbaar om de vergoeding van raadsleden in kleinere gemeenten gelijk te trekken met grotere gemeenten. Het doel is om raadsleden in kleine gemeenten in de gelegenheid te stellen meer tijd vrij te maken voor het raadswerk of het volgen van een opleiding.

Beleidsartikel 2 Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen: Waarvan garantie- verplichtingen	249.167	0	249.167	3.556	252.723	11.556	12.500	15.500	15.500
	Uitgaven: Waarvan juridisch verplicht (percentage)	249.167	0	249.167	3.556	252.723	11.556	12.500	15.500	15.500
				100%		100%				
2.1	Apparaat	238.067	0	238.067	3.556	241.623	11.556	12.500	15.500	15.500
2.2	Geheim	11.100	0	11.100	0	11.100	0	0	0	0
	Ontvangsten:	12.714	0	12.714	500	13.214	500	500	500	500

Toelichting

Uitgaven

2.1 Apparaat

Het Ministerie van Justitie & Veiligheid (J&V) heeft, ten behoeve van de integrale aanpak van terrorisme, middelen van de Aanvullende Post ontvangen. Hiervan is middels een overboeking € 3 mln. structureel toegevoegd aan de begroting van BZK.

Als gevolg van en de structurele toename van de aanvragen voor veiligheidsonderzoeken nemen de uitgaven voor veiligheidsonderzoeken structureel met € 0,5 mln. toe. Hier staan ook hogere ontvangsten tegenover.

Ook is een deel van de middelen die op de Aanvullende Post stonden voor cybersecurity (n.a.v. het Regeerakkoord Rutte III) overgeheveld naar de begroting van het Ministerie van BZK. Het betreft middelen voor de uitvoering van maatregelen die aangekondigd zijn in de Nederlandse Cyber Security Agenda.

Met deze middelen (€ 8 mln. in 2019, € 9 mln. in 2020 en vanaf 2021 structureel € 12 mln. per jaar) realiseert de AIVD een intensivering van zijn wettelijke taken op het gebied van cybersecurity. De middelen worden ingezet in de Intelligencebased Cybersecurity keten (ICBS-keten) in de onderdelen preventie, detectie, onderzoek, attributie en respons.

Beleidsartikel 3 Woningmarkt

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen:	0	4.157.089	4.157.089	- 35.260	4.121.829	- 157.028	- 156.271	- 110.371	- 98.171
	Waarvan garantie- verplichtingen									
	Uitgaven:	0	4.157.089	4.157.089	- 35.260	4.121.829	- 157.028	- 156.271	- 110.371	- 98.171
	Waarvan juridisch verplicht (percen- tage)			100%		100%				
3.1	Betaalbaarheid	0	4.150.410	4.150.410	- 36.478	4.113.932	- 157.708	- 157.008	- 111.108	- 98.908
	Subsidies	0	27.475	27.475	24.930	52.405	- 19.900	- 19.000	0	0
	NHG Risicovoorzie- ning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Beleidsprogramma betaalbaarheid	0	175	175	2.500	2.675	0	0	0	0
	Bevordering eigen woningbezit (BEW)	0	6.239	6.239	0	6.239	0	0	0	0
	Huisvestingsvoor- ziening statushou- ders	0	20.000	20.000	- 5.730	14.270	- 29.900	- 19.000	0	0
	Saneringsbijdrage woningcorporatie WSG	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Woonconsumen- tenorganisaties	0	1.061	1.061	160	1.221	0	0	0	0
	Binnenstedelijke transformatie	0	0	0	28.000	28.000	10.000	0	0	0
	Opdrachten	0	853	853	0	853	0	0	0	0
	WSW Risicovoor- ziening	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	NHG Risicovoorzie- ning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Beleidsprogramma betaalbaarheid	0	853	853	0	853	0	0	0	0
	Onderzoek en kennisoverdracht	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inkomensover- drachten	0	4.108.200	4.108.200	- 67.800	4.040.400	- 137.800	- 138.000	- 111.100	- 98.900
	Huurtoeslag	0	4.108.200	4.108.200	- 67.800	4.040.400	- 137.800	- 138.000	- 111.100	- 98.900
	Bijdragen aan agentschappen	0	12.442	12.442	6.392	18.834	- 8	- 8	- 8	- 8
	Logius	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
RVO (Beleidspro- gramma betaal- baarheid)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ILT (Autoriteit woningcorporaties)	0	653	653	0	653	0	0	0	0
RVO (Uitvoerings- kosten BEW)	0	79	79	0	79	0	0	0	0
RVO (Uitvoerings- kosten huisves- tingsvoorziening statushouders)	0	621	621	0	621	0	0	0	0
Dienst van de Huurcommissie	0	11.089	11.089	6.392	17.481	-8	-8	-8	-8
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige uitvoe- ringsinstanties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotings- hoofdstukken	0	1.440	1.440	0	1.440	0	0	0	0
Belastingdienst (Fin)	0	1.440	1.440	0	1.440	0	0	0	0
3.2									
Onderzoek en kennisoverdracht	0	6.679	6.679	1.218	7.897	680	737	737	737
Subsidies	0	1.801	1.801	0	1.801	0	0	0	0
Samenwerkende kennisinstellingen e.a.	0	1.801	1.801	0	1.801	0	0	0	0
Opdrachten	0	283	283	2.098	2.381	680	737	737	737
Basisonderzoek en verkenningen	0	283	283	2.098	2.381	680	737	737	737
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	4.595	4.595	- 880	3.715	0	0	0	0
Basisonderzoek en verkenningen	0	4.595	4.595	- 880	3.715	0	0	0	0
Planbureaus	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	487.000	487.000	5.100	492.100	- 4.000	0	12.000	9.000

Toelichting

3.1 Betaalbaarheid

Subsidies

Beleidsprogramma betaalbaarheid

Voor de regeling Stimulering wooncoöperaties is € 2,5 mln. beschikbaar gesteld. Met deze regeling worden een aantal initiatieven ondersteund waarmee ervaring kan worden opgedaan met de woonvorm van het overnemen van woningen door leden van een coöperatie.

Huisvestingsvoorziening statushouders

De raming van de uitgaven voor de Tijdelijke regeling stimulering huisvesting vergunninghouders (TRSHV) wordt meerjarig naar beneden bijgesteld, omdat de instroom van statushouders lager is dan eerder werd verwacht.

Binnenstedelijke transformatie

De ontwikkeling van woningbouw in binnenstedelijke regio's komt in veel gevallen niet tijdig van de grond door gebrek aan financiering in de voorfase. Dit gebrek aan financiering heeft te maken met hoge kosten voor saneren, verwerven of ontsluiten van de locaties en onzekerheid over doorgang van projecten. Het Rijk, gemeenten en marktpartijen verkennen de mogelijkheden van een fonds dat (voor)financiering en investeringen in binnenstedelijke locaties mogelijk maakt. In 2018 en 2019 heeft BZK hiervoor in totaal € 38 mln. beschikbaar.

Inkomensoverdrachten

Huurtoeslag

De raming van de huurtoeslag laat op basis van de huidige demografische en economische inzichten (Centraal Economisch Plan 2018) in de periode 2018–2023 een meerjarige meevaller zien. De lagere werkloosheid, lagere asielinstroom, hogere inkomensontwikkeling en lagere huurprijsonwikkeling verklaren het grootste deel van deze meevaller. De kosten voor de huurtoeslag komen per saldo (uitgaven en ontvangsten) € 73 mln. lager uit in 2018.

Bijdragen aan agentschappen

Dienst Huurcommissie

Om huurders en verhuurders beter van dienst te kunnen zijn verbeterd de dienst van de huurcommissie zijn dienstverlening. Dit gaat gepaard met transitiekosten. Om deze op te kunnen vangen en de continuïteit van de dienst huurcommissie te garanderen, wordt op de begroting € 6,4 mln. gereserveerd voor een reorganisatievoorziening.

Beleidsartikel 4 Bouwen en energie

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Stand vastge- stelde ISB	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen:	0	52.486	52.486	147.486	14.731	162.217	29.703	15.464	5.303	5.263
	Waarvan garantiever- plichtingen										
	Uitgaven:	0	247.486	247.486	342.486	14.731	357.217	29.703	15.464	5.303	5.263
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)				99%		99%				
4.1	Energie en bouwkwaliteit	0	233.924	233.924	328.924	4.161	333.085	29.261	15.200	5.040	5.000
	Subsidies	0	221.298	221.298	228.298	4.622	232.920	25.307	11.200	1.040	1.000
	Beleidspro- gramma Energiebespa- ring	0	1.467	1.467	8.467	1.500	9.967	1.000	1.000	1.000	1.000
	Beleidspro- gramma Bouwregelge- ving	0	1.251	1.251	1.251	1.583	2.834	200	200	40	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Stand vastge- stelde ISB	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Energiebespa- ring Koopsector	0	21.817	21.817	21.817	- 3.515	18.302	0	0	0	0
Energiebespa- ring Huursector	0	196.763	196.763	196.763	54	196.817	- 893	0	0	0
FES IAGO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fonds duurzaam funderingsher- stel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Revolverend fonds EGO	0	0	0	0	5.000	5.000	25.000	10.000	0	0
Tijdelijke regeling blok voor blok	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	0	2.700	2.700	5.700	0	5.700	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
Energiebespa- ring	0	1.100	1.100	4.100	0	4.100	0	0	0	0
Beleidspro- gramma bouwregelge- ving	0	1.600	1.600	1.600	0	1.600	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	0	8.860	8.860	8.860	- 386	8.474	3.954	4.000	4.000	4.000
Dienst Publiek en Communica- tie	0	620	620	620	0	620	0	0	0	0
Diverse										
Agentschappen	0	1.100	1.100	1.100	0	1.100	0	0	0	0
ILT (Handhaving EnergieLabel)	0	500	500	500	0	500	0	0	0	0
ILT (Toezicht EU-Bouwregelgeving)	0	51	51	51	0	51	0	0	0	0
RVO (Uitvoering Energieakkoord)	0	6.589	6.589	6.589	- 386	6.203	3.954	4.000	4.000	4.000
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	650	650	650	0	650	0	0	0	0
Toelatingsorga- nisatie	0	650	650	650	0	650	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beleidspro- gramma bouwregelge- ving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotings- hoofdstukken	0	416	416	85.416	- 75	85.341	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
Energiebespa- ring (EZ)	0	225	225	225	0	225	0	0	0	0
Gemeentefonds (gasvrije wijken)	0	0	0	85.000	0	85.000	0	0	0	0
Omgevingsloket (I&W)	0	191	191	191	- 75	116	0	0	0	0
4.2 Woningbouw- productie	0	11.054	11.054	11.054	5.477	16.531	473	277	263	263
Subsidies	0	300	300	300	0	300	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
Woningbouw	0	300	300	300	0	300	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Stand vastge- stelde ISB	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Caribisch Nederland Fonds	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Funderingsher- stel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	0	1.273	1.273	1.273	- 218	1.055	320	263	263	263
Beleidspro- gramma										
Woningbouw	0	1.273	1.273	1.273	- 218	1.055	320	263	263	263
Bijdragen aan agentschappen	0	9.481	9.481	9.481	5.695	15.176	153	14	0	0
RVO Beleidspro- gramma										
Woningbouw	0	9.481	9.481	9.481	5.695	15.176	153	14	0	0
Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage woningbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3										
Kwaliteit woonomgeving	0	2.094	2.094	2.094	1.559	3.653	- 31	- 13	0	0
Subsidies	0	812	812	812	776	1.588	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
woonomgeving	0	812	812	812	776	1.588	0	0	0	0
Opdrachten	0	1.282	1.282	1.282	533	1.815	- 31	- 13	0	0
Beleidspro- gramma										
woonomgeving	0	1.282	1.282	1.282	533	1.815	- 31	- 13	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	0	250	250	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
woonomgeving	0	0	0	0	250	250	0	0	0	0
Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beleidspro- gramma										
woonomgeving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.4										
Revolverend Fonds										
Energiebespa- ring Verhuur- ders	0	414	414	414	3.534	3.948	0	0	0	0
Leningen	0	0	0	0	2.800	2.800	0	0	0	0
Revolverend Fonds										
Energiebespa- ring verhuur- ders	0	0	0	0	2.800	2.800	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	0	414	414	414	734	1.148	0	0	0	0
Uitvoeringskos- ten Revolverend Fonds										
Energiebespa- ring Verhuur- ders	0	414	414	414	734	1.148	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	91	91	91	0	91	0	0	0	0

Toelichting

4.1 Energie en bouwkwaliteit

Subsidies

Beleidsprogramma Energiebesparing

De subsidies inzake het verplichte energielabel voor woningen en andere gebouwen krijgen tot 2022 extra middelen toegevoegd aan de begroting. Voor klantcontact en informatievoorziening is voor deze periode jaarlijks € 1 mln. beschikbaar.

Energiebesparing Koopsector

De in 2017 niet tot besteding gekomen middelen (€ 3,7 mln.) uit de subsidieregeling energievoorziening eigen huis blijven beschikbaar in 2018. Daarnaast heeft er een overheveling plaats gevonden naar het Gemeentefonds (€ 7,25 mln.) vanwege de decentralisatie uitkering voor de regeling Energiebesparing Koopsector.

Revolverend Fonds EGO

In het regeerakkoord is een CO₂-reductiedoelstelling van 2 megaton opgenomen voor de gebouwde omgeving. Om deze doelstelling te behalen wordt in het regeerakkoord ingezet op gebouwgebonden financiering van verduurzaming. Aan de begroting wordt in 2018, 2019 en 2020 voor dit doel in totaal 40 mln. toegevoegd aan het Nationaal Energiebespaarfonds (NEF). Deze bijdrage is onder andere bestemd voor leningen aan VvE's en eigenaar-bewoners.

Bijdragen aan agentschappen

RVO (Uitvoering energieakkoord)

Voor opdrachten aan het Rijksdienst Voor Ondernemen (RVO) inzake het verplichte energielabel voor woningen en andere gebouwen worden tot 2022 middelen toegevoegd aan de begroting. Het betreft kosten voor het beheer en verbeteringen als advies en onderzoek om het systeem accuraat te houden en monitoring/dataverwerking.

4.2 Woningbouwproductie

Bijdragen aan agentschappen

RVO Beleidsprogramma woningbouw

Dit betreft de uitgaven voor woningmarkt opdrachten aan het RVO op het gebied van energiebesparing in de gebouwde omgeving, woningbouw en kwaliteit van woon- en leefomgeving. Deze uitgaven worden jaarlijks centraal verantwoord op deze regeling. Het betreft onder andere de uitvoeringskosten voor de stimuleringsregeling energieprestatie huursector (STEP-regeling), de Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) en het energielabel.

4.4 Revolverend Fonds Energiebesparing Verhuurders

Leningen

Revolverend Fonds Energiebesparing Verhuurders

Het beschikbare budget voor het Revolverend Fonds Energiebesparing ad € 72,8 mln. is in 2017 niet tot uitbetaling gekomen en doorgeschoven naar 2018. Hiervan wordt € 70 mln. elders ingezet binnen de begroting BZK binnen het energiedomein.

Beleidsartikel 5 Ruimte en omgeving

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1° supple- toire begroting	Stand 1° supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen:	0	91.576	91.576	29.721	121.297	34.979	27.152	5.950	0
	Waarvan garantiever- plichtingen									
	Uitgaven:	0	107.235	107.235	29.721	136.956	34.979	27.152	5.950	0
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)			96%		96%				
5.1	Ruimte	0	62.419	62.419	6.477	68.896	0	0	0	0
	Subsidies	0	1.895	1.895	0	1.895	0	0	0	0
	Programma Ruimtelijk Ontwerp	0	1.215	1.215	0	1.215	0	0	0	0
	Basisregistraties	0	680	680	0	680	0	0	0	0
	Opdrachten	0	22.013	22.013	6.477	28.490	0	0	0	0
	Architectonisch beleid BRO	0	2.427	2.427	0	2.427	0	0	0	0
	Gebiedsontwikkeling (diversen)	0	9.880	9.880	6.477	16.357	0	0	0	0
	Geo-informatie (w.o BRO)	0	1.732	1.732	0	1.732	0	0	0	0
	OLO	0	2.267	2.267	0	2.267	0	0	0	0
	Ruimtegebruik bodem (diversen)	0	2.847	2.847	0	2.847	0	0	0	0
	Ruimtelijk instrumen- tarium (diversen)	0	268	268	0	268	0	0	0	0
	Ruimtelijk instrumen- tarium (diversen)	0	2.217	2.217	0	2.217	0	0	0	0
	Windenergie op zee	0	375	375	0	375	0	0	0	0
	Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	20.523	20.523	0	20.523	0	0	0	0
	Kadaster	0	20.523	20.523	0	20.523	0	0	0	0
	Bijdragen aan medeoverheden	0	12.350	12.350	0	12.350	0	0	0	0
	Projecten BIRK	0	4.950	4.950	0	4.950	0	0	0	0
	Projecten Nota Ruimte	0	4.850	4.850	0	4.850	0	0	0	0
	Projecten Bestaand Rotterdams Gebied	0	2.550	2.550	0	2.550	0	0	0	0
	Bijdragen aan agentschappen	0	5.638	5.638	0	5.638	0	0	0	0
	RVB	0	2.356	2.356	0	2.356	0	0	0	0
	RIVM	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	RWS	0	3.282	3.282	0	3.282	0	0	0	0
5.2	Omgevingswet	0	44.816	44.816	23.244	68.060	34.979	27.152	5.950	0
	Subsidies	0	6.000	6.000	0	6.000	0	0	0	0
	Stimuleringsregeling Impl Omgevingswet	0	6.000	6.000	0	6.000	0	0	0	0
	Opdrachten	0	21.991	21.991	23.244	45.235	34.979	27.152	5.950	0
	Eenvoudig Beter	0	20.119	20.119	23.244	43.363	34.979	27.152	5.950	0
	Overige opdrachten	0	1.872	1.872	0	1.872	0	0	0	0
	Omgevingswetgeving	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Bijdragen aan agentschappen	0	16.825	16.825	0	16.825	0	0	0	0
RWS	0	16.825	16.825	0	16.825	0	0	0	0
RIVM	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	8.824	8.824	0	8.824	0	0	0	0

Toelichting

5.1 Ruimte

Opdrachten

BRO

De bij 2^e suppletoire begroting 2017 naar 2018 doorgeschoven onderuitputting in het Deltafonds voor de Basisregistratie Ondergrond (BRO) van € 6,5 mln., is door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat overgeboekt naar de begroting van BZK.

5.2 Omgevingswet

Opdrachten

Eenvoudig Beter

Bij 2^e suppletoire begroting 2017 is € 22,7 mln. onderuitputting in het Infrastructuurfonds voor de Omgevingswet doorgeschoven naar 2018. Dit bedrag wordt nu door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat overgeheveld naar de begroting van BZK.

Daarnaast zijn in de periode 2018–2021 incidenteel middelen aan het budget toegevoegd voor de invoering van de eerste fase van de Omgevingswet, zoals het te ontwikkelen ICT-stelsel en de kosten van vertraging voor de invoering van de wet. In totaal gaat het voor deze periode om circa € 90 mln.

Beleidsartikel 6 Dienstverlenende en innovatieve overheid

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Art.nr. Verplichtingen: Waarvan garantie- verplichtingen	122.211	26.309	148.520	36.401	184.921	57.774	57.790	57.790	539
Uitgaven: Waarvan juridisch verplicht (percentage)	122.211	26.309	148.520	35.866	184.386	57.774	57.790	57.790	539
			93%						

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
6.2 Informatiebeleid en ontwikkeling e-overheidsvoorzieningen	44.725	0	44.725	22.923	67.648	60.186	60.203	59.703	3.952
Subsidies	200	0	200	215	415	0	0	0	0
(Door)ontwikkeling e-overheidvoorzieningen	200	0	200	215	415	0	0	0	0
Communicatie, kennisdeling en onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Informatiebeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Digitale dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	37.095	0	37.095	-9.314	27.781	57.186	57.203	56.703	952
(Door)ontwikkeling e-overheidvoorzieningen	20.569	0	20.569	-9.839	10.730	2.402	2.402	1.902	1.902
Aanpak fraudebestrijding	11.482	0	11.482	0	11.482	0	0	0	0
Digitale dienstverlening	2.000	0	2.000	-500	1.500	0	0	0	0
Investeringspost	0	0	0	1.825	1.825	55.734	55.751	55.751	0
Digitale Overheid	3.044	0	3.044	-800	2.244	-950	-950	-950	-950
Informatiebeleid	3.044	0	3.044	-800	2.244	-950	-950	-950	-950
Bijdragen aan agentschappen	6.930	0	6.930	26.385	33.315	0	0	0	0
RvIG Aanpak fraudebestrijding	480	0	480	0	480	0	0	0	0
RVO	50	0	50	2.100	2.150	0	0	0	0
Logius	6.400	0	6.400	22.135	28.535	0	0	0	0
RvIG	0	0	0	2.150	2.150	0	0	0	0
UBR	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	5.200	5.200	3.000	3.000	3.000	3.000
RDW	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KvK	0	0	0	2.700	2.700	0	0	0	0
ICTU	0	0	0	2.500	2.500	3.000	3.000	3.000	3.000
Bijdragen aan medeoverheden	500	0	500	387	887	-50	-50	-50	-50
Gemeenten	500	0	500	353	853	-50	-50	-50	-50
Bijdragen aan provincies	0	0	0	12	12	0	0	0	0
Bijdragen aan waterschappen	0	0	0	22	22	0	0	0	0
Loketkosten gemeenten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	0	0	0	50	50	50	50	50	50
Bijdragen aan MinBZ	0	0	0	50	50	50	50	50	50
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Digitale dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3 Betrouwbare levering van e-overheidsvoorzieningen	46.533	26.309	72.842	4.783	77.625	-4.900	-4.900	-4.400	-4.400
Opdrachten	2.234	3.955	6.189	-3.847	2.342	-4.822	-4.822	-4.322	-4.322
Beheer e-overheidvoorzieningen	422	3.955	4.377	-4.222	155	-4.822	-4.822	-4.322	-4.322
Officiële publicaties en wettenbank	1.812	0	1.812	375	2.187	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Bijdragen aan agentschappen	44.299	16.609	60.908	8.208	69.116	- 500	- 500	- 500	- 500
Logius	36.210	8.380	44.590	5.158	49.748	- 500	- 500	- 500	- 500
RvIG	3.423	0	3.423	89	3.512	0	0	0	0
UBR	4.666	0	4.666	2.661	7.327	0	0	0	0
RVO	0	6.985	6.985	0	6.985	0	0	0	0
Telecom	0	1.244	1.244	300	1.544	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	5.745	5.745	422	6.167	422	422	422	422
KvK	0	4.700	4.700	0	4.700	0	0	0	0
CBS	0	1.045	1.045	0	1.045	0	0	0	0
ICTU	0	0	0	422	422	422	422	422	422
6.4 Burgerschap	5.325	0	5.325	1.783	7.108	1.500	1.500	1.500	0
Subsidies	4.420	0	4.420	- 2	4.418	0	0	0	0
Comité 4/5 mei	108	0	108	- 2	106	0	0	0	0
ProDemos	4.312	0	4.312	0	4.312	0	0	0	0
Programma burger- schap	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Democratie									
Opdrachten	905	0	905	1.785	2.690	1.500	1.500	1.500	0
Democratie	350	0	350	1.785	2.135	0	0	0	0
Programma burger- schap	555	0	555	0	555	1.500	1.500	1.500	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage nationale organisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.5 Reisdocumenten en basisadministratie personen	25.628	0	25.628	6.377	32.005	988	987	987	987
Opdrachten	8.169	0	8.169	939	9.108	0	0	0	0
Beleid BRP en reisdocumenten	8.169	0	8.169	939	9.108	0	0	0	0
Operatie BRP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
VEIV	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	17.459	0	17.459	4.863	22.322	838	837	837	837
RvIG	17.459	0	17.459	4.863	22.322	838	837	837	837
Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	575	575	150	150	150	150
Gemeenten	0	0	0	575	575	150	150	150	150
Ontvangsten:	513	0	513	6.661	7.174	1.186	1.189	1.189	1.189

Toelichting

Uitgaven

6.2 Informatiebeleid en ontwikkeling e-overheidsvoorzieningen

Opdrachten

(Door)ontwikkeling e-overheidsvoorzieningen

Dit betreft hoofdzakelijk een technische mutatie (€ 10 mln) om de middelen op het juiste instrument te zetten. Het betreft voornamelijk de middelen voor baten-lastenagentschap Logius ten behoeve van de ontwikkeling eID.

Investeringspost Digitale Overheid

De middelen van de Aanvullende Post voor de GDI (Generieke Digitale Infrastructuur van de overheid) zijn overgeboekt naar de begroting van BZK. Overeenkomstig besluitvorming hierover in het Nationaal Beraad worden deze middelen ingezet voor innovaties binnen de digitale overheid, het Programmaplan Basisinfrastructuur en doorontwikkeling en innovatie van GDI-voorzieningen. Tussen 2019 en 2021 zijn deze middelen toegevoegd aan de begroting van BZK op basis van een meerjarige investeringsagenda, met aanloopkosten in 2018 (€ 3 mln.).

Bijdragen aan agentschappen

RVO

Dit betreft een overboeking van de Aanvullende Post voor de GDI voor de inzet eIDAS (€ 2,8 mln.), een programma tussen Europese lidstaten om dezelfde begrippen, betrouwbaarheidsniveaus en onderlinge digitale infrastructuur te gebruiken.

Logius

Dit betreft onder ander een overboeking van de Aanvullende Post voor de GDI (€ 8,2 mln.) voor de investeringsambities 2018 en een tweetal technisch mutaties van € 10 mln. en € 0,7 mln. om de middelen voor eID en de voormalige middelen van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) die per nota van wijziging naar de begroting van BZK zijn overgekomen op het juiste instrument te zetten.

RvIG

Dit betreft een overboeking van de Aanvullende Post voor de GDI voor de investeringsambities 2018 voor RvIG (€ 2,1) mln.

Bijdragen aan ZBO's / RWT's

KvK

Om de middelen die per nota van wijziging van de begroting van EZK zijn overgekomen op het juiste instrument te zetten, heeft er een technische mutatie van € 2,7 mln. plaatsgevonden.

ICTU

Om de bijdrage aan ICTU op het juiste instrument te zetten heeft er een reallocatie plaatsgevonden (€ 2,5 mln.).

6.3 Betrouwbare levering van e-overheidsvoorzieningen

Opdrachten

Beheer e-overheidsvoorzieningen

Dit betreft voornamelijk een technische herschikking om de middelen die per nota van wijziging van het Ministerie van EZK zijn overgekomen op het juiste instrument te zetten (€ 3,8 mln.).

Bijdragen aan agentschappen

Logius

Dit betreft voornamelijk een overboeking van de Aanvullende Post voor de GDI voor investeringsambities 2018 (€ 3,9 mln.) en voor compensatie doorbelasting GDI voorzieningen (€ 2,7 mln.). Daarnaast heeft er een reallocatie plaatsgevonden voor de bijdrage aan UBR voor de Staatscourant en de Wettenbank.

UBR

Het betreft een verhoging van de bijdrage aan UBR voor de toegenomen kosten van het beheer en de productie van de Staatscourant en de Wettenbank (€ 2,0 mln.) Daarnaast heeft er een technische reallocatie plaatsgevonden om de inzet op MijnOverheid op het juiste instrument te zetten (€ 0,6 mln.).

6.4 Burgerschap

Opdrachten

Democratie en programma Burgerschap

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) is met de medeoverheden afgesproken dat gezamenlijk wordt bijgedragen aan activiteiten om de lokale democratie te versterken, en activiteiten op het terrein van weerbaarheid van democratie, bestuur en samenleving. Jaarlijks wordt tot en met 2021 € 1,5 mln. toegevoegd aan de bestaande budgetten.

6.5 Reisdocumenten en basisadministratie personen

Bijdragen aan agentschappen

RvIG

Dit betreft voornamelijk de bijdrage die RvIG (€ 4 mln.) ontvangt in verband met een stijging van de kosten voor het regulier beheer en de exploitatie van de Basisregistratie Personen (BRP). Hier staan meer ontvangsten tegenover.

Ontvangsten

Dit betreffen niet geraamde ontvangsten van in totaal € 5,5 mln. bij de afrekeningen over 2017 van Beheer Basisregistratie Personen en operatie Basisregistratie Personen BRP, welke worden ingezet ter dekking van de gestegen kosten.

Beleidsartikel 7 Arbeidszaken overheid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Art.nr.									
Verplichtingen:	27.317	0	27.317	1.000	28.317	1.500	1.500	1.000	0
Waarvan garantiever- plichtingen									
Uitgaven:	27.317	0	27.317	1.000	28.317	1.500	1.500	1.000	0
Waarvan juridisch verplicht (percentage)			93%		93%				
7.1									
Overheid als werkgever	10.114	0	10.114	1.000	11.114	1.500	1.500	1.000	0
Subsidies	5.635	0	5.635	700	6.335	1.050	1.050	700	0
Diverse subsidies	2.427	0	2.427	700	3.127	1.050	1.050	700	0
Programma Veilige Publieke Taak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overlegstelsel	3.025	0	3.025	0	3.025	0	0	0	0
Internationaal	183	0	183	0	183	0	0	0	0
Opdrachten	4.479	0	4.479	300	4.779	450	450	300	0
Arbeidsmarktbeleid	3.806	0	3.806	0	3.806	0	0	0	0
Huis voor klokkenlui- ders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma Veilige Publieke Taak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zorg voor politieke ambtsdragers	673	0	673	300	973	450	450	300	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsmarktbeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Internationaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.2									
Pensioenen, uitkeringen en benoemingsregel- ingen	17.203	0	17.203	0	17.203	0	0	0	0
Inkomensoverdrach- ten	7.782	0	7.782	0	7.782	0	0	0	0
Pensioenen en uitkeringen Politieke ambtsdragers	7.782	0	7.782	0	7.782	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	9.421	0	9.421	0	9.421	0	0	0	0
Stichting Administra- tie Indonesische Pensioenen (SAIP)	9.421	0	9.421	0	9.421	0	0	0	0
Garanties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Garantiestelling SAIP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten:	575	0	575	0	575	0	0	0	0

Toelichting

Uitgaven

7.1 Overheid als werkgever

Subsidies

Diverse subsidies

Onderdeel van het Interbestuurlijk Programma (IBP) is om in te zetten op de ondersteuning van decentrale volksvertegenwoordigers en bestuurders evenals op verdere professionalisering en weerbaarheid. Hiervoor worden in de periode tot en met 2021 jaarlijks middelen beschikbaar gesteld. Voor deze regeerperiode wordt verspreid over de jaren tot en met 2021 tussen de € 0,7 mln. en € 1,1 mln. aan budget toegevoegd.

Beleidsartikel 8 Kwaliteit Rijksdienst

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.	Verplichtingen:	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Waarvan garantie-verplichtingen	0	19.535	19.535	48.566	68.101	0	0	0	0
	Uitgaven:	0	19.535	19.535	48.566	68.101	0	0	0	0
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)			88%		88%				
8.1	Kwaliteit Rijksdienst	0	19.535	19.535	48.566	68.101	0	0	0	0
	Subsidies	0	3.650	3.650	0	3.650	0	0	0	0
	Fysieke Werkomge- ving Rijk	0	200	200	0	200	0	0	0	0
	A&O-fonds	0	3.450	3.450	0	3.450	0	0	0	0
	Opdrachten	0	7.422	7.422	4.843	12.265	0	0	0	0
	Bedrijfsvoering Rijk	0	7.422	7.422	4.843	12.265	0	0	0	0
	Bijdragen aan agentschappen	0	8.463	8.463	43.700	52.163	0	0	0	0
	RVB	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	FMHaaglanden	0	1.750	1.750	0	1.750	0	0	0	0
	Logius	0	1.500	1.500	2.000	3.500	0	0	0	0
	Rijkswaterstaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	UBR	0	0	0	2.900	2.900	0	0	0	0
	UBR Arbeidsmarkt Communicatie	0	5.213	5.213	1.100	6.313	0	0	0	0
	Ridm Bedrijfsvoerings Rijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	P-Direkt	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	SSC-ICT	0	0	0	37.700	37.700	0	0	0	0
	DICTU	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bedrijfsvoering Rijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Leningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Hypotheek-garanties Rijksdienst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	23	23	0	0	0	0
	VNG	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	CBS	0	0	0	23	23	0	0	0	0
	Ontvangsten:	0	0	0	36.500	36.500	0	0	0	0

Toelichting

Uitgaven

8.1 Kwaliteit Rijksdienst

Opdrachten

Bedrijfsvoering Rijk

Voor overlopende verplichtingen zijn middelen via de eindejaarsmarge toegevoegd.

Bijdragen aan agentschappen

Logius

Het betreft voornamelijk een bijdrage van BZK als eigenaar (€ 1,9 mln.) voor niet te verhalen vergoeding voor werkzaamheden voor MijnOverheid in 2014.

SSC-ICT en UBR

Conform de Regeling Agentschappen is BZK als eigenaar verplicht om het negatieve eigen vermogen van UBR (€ 2,9 mln.) en SSC-ICT (€ 37,7 mln.) aan te zuiveren tot nul. Het negatief eigen vermogen van UBR wordt met name verklaard door de gestegen werkgeverlasten pensioenpremie en de CAO verhoging van de salarissen met 1,4% in 2017. Het negatief eigen vermogen van SSC-ICT wordt vooral verklaard door de boekhoudkundige verwerking van extra licenties die zijn aangeschaft voor inzet binnen de gehele rijksoverheid.

Ontvangsten

Conform de Regeling Agentschappen wordt bij 1° suppletore begroting het surplus eigen vermogen afgeroomd bij FMH (€ 1,3 mln.), RVB (€ 34,5 mln.) en P-Direkt (€ 0,7 mln.).

Beleidsartikel 9 Uitvoering Rijksvastgoedbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^o supple- toire begroting	Stand 1 ^o supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen: Waarvan garantiever- plichtingen	0	111.579	111.579	5.810	117.389	140	- 2.654	- 1.601	- 2.740
	Uitgaven: Waarvan juridisch verplicht (percentage)	0	111.579	111.579	5.810	117.389	140	- 2.654	- 1.601	- 2.740
				91%		91%				
9.1	Een doelmatige uitvoeringspraktijk van de Rijkshuisves- ting	0	50.793	50.793	3.199	53.992	- 314	- 2.654	- 1.601	- 2.740
	Bijdragen aan agentschappen	0	50.793	50.793	3.199	53.992	- 314	- 2.654	- 1.601	- 2.740

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Bijdragen aan RVB voor huisv Koninklijk- huis, HoCoSta's en AZ waarvan:	0	37.936	37.936	6.145	44.081	310	- 40	- 40	- 40
begroting I, de Koning		15.513	15.513						
begroting IIA, Staten-Generaal		7.849	7.849						
begroting IIB, Hoge College's van Staat		8.668	8.668						
begroting III, Ministerie van AZ		2.526	2.526						
RVB Bijdragen voor monumenten	0	5.651	5.651	- 1.840	3.811	- 827	- 2.816	- 2.816	- 2.816
RVB Bijdragen voor rijkshuisvesting	0	7.206	7.206	- 1.106	6.100	203	202	1.255	116
9.2 Beheer materiële activa	0	60.786	60.786	2.611	63.397	454	0	0	0
Opdrachten	0	4.779	4.779	2.611	7.390	454	0	0	0
onderhoud- en beheerkosten	0	4.779	4.779	2.611	7.390	454	0	0	0
Bekostiging	0	44.641	44.641	0	44.641	0	0	0	0
Zakelijke lasten	0	44.641	44.641	0	44.641	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	0	11.366	11.366	0	11.366	0	0	0	0
RVB	0	11.366	11.366	0	11.366	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	121.932	121.932	52.194	174.126	- 13.886	- 9.592	1.292	0

Toelichting

Uitgaven

9.1 Een doelmatige uitvoeringspraktijk van de Rijkshuisvesting

Bijdragen aan agentschappen

Bijdragen aan RVB voor huisvesting Koninklijk huis, HoCoSta's en AZ

Voor de voorbereidingskosten bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) worden, voorafgaand aan de renovatie van het Binnenhof, extra middelen toegevoegd (€ 4,5 mln.). Het gaat om kosten die gemaakt zijn om tot politieke besluitvorming over de renovatie van het Binnenhof te kunnen komen. Daarnaast heeft het RVB de functionele programmas van eisen voor de gebruikers van het Binnenhof opgesteld.

De overige mutaties houden verband met overlopende facturen (€ 1,4 mln.) voor de HoCoSta's en paleizen die in 2018 tot betaling komen en via de eindejaarsmarge zijn toegevoegd.

9.2 Beheer materiële activa

Opdrachten

Onderhoud- en beheerkosten

In 2018 zijn in het kader van het grondbeheer van het RVB drie afkopen van zittende erfpachters voorzien van in totaal € 1,3 mln., met name in verband met de aanleg van windmolenparken. Daarnaast betreft het

middelen die ten goede komen aan het verwijderen van asbest uit pachtboerderijen. Er is een wettelijke verplichting dit asbest te verwijderen. De eigenaar doteert € 11,4 mln. voor de pachtboerderijen aan de voorziening asbest.

Ontvangsten

Het betreft enerzijds een incidentele verkoopopbrengst van het RVB in 2018 van € 64 mln. en anderzijds een neerwaartse bijstelling van de raming van de verkoopopbrengsten van vastgoed om deze tot en met 2020 meer in lijn te brengen met de omvang van de vastgoedportefeuille. De neerwaartse bijstelling in 2018 bedraagt € 12 mln.

d. De niet-beleidsartikelen

11. Centraal apparaat

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen:	314.783	27.373	342.156	78.366	420.522	35.239	37.289	27.139	24.239
	Waarvan garantieverplichtingen									
	Uitgaven:	314.783	27.373	342.156	78.366	420.522	35.239	37.289	27.139	24.239
11.1	Apparaat (excl. AIVD)	314.783	27.373	342.156	78.366	420.522	35.239	37.289	27.139	24.239
	Personele uitgaven	149.080	24.776	173.856	33.124	206.980	15.938	17.908	7.758	5.400
	waarvan: Eigen personeel	139.479	24.776	164.255	31.947	196.202	15.878	17.873	7.723	5.400
	waarvan: inhuur externen	5.519	0	5.519	952	6.471	60	35	35	0
	waarvan: Overige personele uitgaven	4.082	0	4.082	225	4.307	0	0	0	0
	Materiële uitgaven	165.703	2.597	168.300	45.242	213.542	19.301	19.381	19.381	18.839
	waarvan: Bijdrage SSO's	152.965	0	152.965	35.185	188.150	19.429	19.317	19.317	18.817
	waarvan: ICT	0	0	0	8.207	8.207	0	0	0	0
	waarvan: Overige materiële uitgaven	12.738	2.597	15.335	1.850	17.185	- 128	64	64	22
	Ontvangsten:	15.280	0	15.280	39.129	54.409	2.238	2.247	2.247	2.247

11.1 Apparaat (excl. AIVD)

Personele uitgaven

Waarvan: Eigen personeel

Op het budget voor eigen personeel hebben diverse mutaties plaatsgevonden, waarvan voor een deel meer ontvangsten tegenover staan. Voor de uitvoering van de Omgevingswet zijn middelen toegevoegd. Het betreft € 1,4 mln. in 2018, € 8,6 mln. in 2019, € 10,6 mln. in 2020 en 0,4 mln. in 2021. Voor de projectorganisatie voor Wederopbouw van de Bovenwindse Eilanden zijn middelen vanuit de Aanvullende Post voor wederopbouw overgeheveld. In de periode 2018–2021 gaat het jaarlijks om € 2 mln., waarvan 1,4 mln. voor eigen personeel. Daarnaast is vanuit de eindejaarsmarge € 11,1 mln. toegevoegd in verband met de doorlopende personele kosten en niet bestede middelen van het NCDO in 2017. Verder betreft het mutaties voor de uitgaven voor eigen personeel van Doc-Direkt (€ 5,9 mln.), die samenhangen met de inkomsten gedurende

het jaar van overige departementen en derden (notariaat) en de uitgaven (€ 4,7 mln.) voor uitvoering van de Dienstverleningsafspraken 2018 (DVA) van het kerndepartement aan de baten-lastenagenschappen.

Materiële uitgaven

Waarvan bijdrage SSO's

Het Ministerie van BZK heeft het centraal opdrachtgeverschap van P-Direkt en FMH. Vanwege het huidige aantal individuele arbeidsrelaties bij Rijk en na evaluatie de centrale bekostiging van FMH wordt het budget verhoogd. Hieraan hebben andere departementen en onderdelen van BZK bijgedragen middels overboekingen en reallocaties.

Verder betreft het uitgaven voor bijdragen aan SSO's van Doc-Direkt (€ 8,5 mln.), die samenhangen met de inkomsten gedurende het jaar van overige departementen en derden (notariaat) en de uitgaven voor uitvoering van de Dienstverleningsafspraken 2018 (DVA) tussen de baten-lastenagenschappen waar inkomsten tegenover staan (€ 9 mln.).

Waarvan ICT

Dit betref de uitgaven voor ICT van Doc-Direkt (€ 8,2 mln.), die samenhangen met de inkomsten gedurende het jaar van overige departementen en derden (notariaat).

Ontvangsten

Dit betreft ontvangsten van de dienstverleningsovereenkomsten (DVA) 2018 voor de standaard dienstverlening aan de baten-lastenagenschappen (13,7 mln).

Doc-Direkt heeft gedurende het jaar inkomsten van overige departementen en derden (notariaat). Deze inkomsten zijn ter dekking van de personele en materiële uitgaven (€ 23 mln.).

Voor de technische verwerking van de bijdrage van de baten-lastenagenschappen van BZK aan de aanpassing van het budget voor de centrale bekostiging van FMH en P-Direct is een structurele verhoging van de ontvangsten noodzakelijk. Voor 2018 betreft het € 2,4 mln.

12. Algemeen

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.		Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
	Verplichtingen:	10.265	0	10.265	2.140	12.405	1.250	1.250	1.250	0
	Waarvan garantiever- plichtingen									
	Uitgaven:	10.265	0	10.265	2.140	12.405	1.250	1.250	1.250	0
12.1	Algemeen	10.265	0	10.265	2.140	12.405	1.250	1.250	1.250	0
	Subsidies	378	0	378	0	378	0	0	0	0
	Diverse subsidies	378	0	378	0	378	0	0	0	0
	Koninklijk Paleis Amsterdam	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Opdrachten	962	0	962	0	962	0	0	0	0
	Internationale Samenwerking	599	0	599	0	599	0	0	0	0

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Diverse opdrachten	363	0	363	0	363	0	0	0	0
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Diverse bijdragen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	8.925	0	8.925	2.140	11.065	1.250	1.250	1.250	0
Financiën en Nationale Schuld (Belastingdienst)	8.925	0	8.925	2.140	11.065	1.250	1.250	1.250	0
12.2 Verzameluitkeringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IPSV en impulsbudget	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IPSV en impulsbudget	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	0	0	890	890	0	0	0	0

12.1 Algemeen

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

Financiën en Nationale Schuld (Belastingdienst)

Over een deel van de specifieke ontvangsten op artikel 9 moet vennootschapsbelasting worden betaald. Op basis van de huidige inzichten wordt voor deze kabinetsperiode tot 2021 voor dit specifieke deel jaarlijks € 1,3 mln. aan de begroting toegevoegd.

13. Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting 2018	Mutaties via NvW, moties en amende- menten	Vastge- stelde begroting 2018	Mutaties 1 ^e supple- toire begroting	Stand 1 ^e supple- toire begroting	Mutatie 2019	Mutatie 2020	Mutatie 2021	Mutatie 2022
Art.nr. Verplichtingen:	6.112	0	6.112	17.567	23.679	25.597	19.541	18.897	18.878
Waarvan garantieverplichtingen									
Uitgaven:	6.112	0	6.112	17.567	23.679	25.597	19.541	18.897	18.878
13.1 Loonbijstelling	0	0	0	12.511	12.511	12.080	11.790	11.749	11.692
13.2 Prijsbijstelling	0	0	0	11.168	11.168	13.517	7.751	7.148	7.186
13.3 Onvoorzien	6.112	0	6.112	-6.112	0	0	0	0	0
Ontvangsten:	0	0	0	0	0	0	0	0	0

13.1 Loonbijstelling

Dit betreft de loonbijstelling voor het begrotingshoofdstuk Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (€ 12,5 mln.).

13.2 Prijsbijstelling

Dit betreft de prijsbijstelling voor het begrotingshoofdstuk Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (€ 11,2 mln.).

13.3 Onvoorzien

Het beschikbare bedrag op dit artikelonderdeel is ingezet ter dekking van uitgaven elders binnen de begroting (€ 6,1 mln.).

e. Baten-lastenagenschappen

Rijksvastgoedbedrijf (RVB)

Baten-lastenagenschap RVB Suppletoire begroting 2018 (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) = 1+2 Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	25.423		25.423
Omzet overige departementen	1.132.744	- 151.936	980.808
Omzet derden	107.974	10.000	117.974
Rentebaten	1.000		1.000
Vrijval voorzieningen	0		0
Bijzondere baten	45.659	10.000	55.659
Totaal baten	1.312.800	- 131.936	1.180.864
			0
Lasten			0
Apparaatskosten	218.737	30.000	248.737
- personele kosten	176.436	14.000	190.436
- <i>Waarvan eigen personeel</i>	158.769	14.000	172.769
- <i>Waarvan externe inhuur</i>	16.500		16.500
- <i>Waarvan overige personele kosten</i>	1.167		1.167
Materiële kosten	42.301	16.000	58.301
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	20.463	6.000	26.463
- <i>Waarvan bijdrage SSO's</i>	0		0
- <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	21.838	10.000	31.838
Rentelasten	88.210		88.210
Afschrijvingskosten	311.595		311.595
- Materieel	311.595		311.595
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	0		0
- Immaterieel	0		0
Overige lasten	694.258	- 161.936	532.322
- Dotaties voorzieningen	5.000		5.000
- Bijzondere lasten	689.258	- 161.936	527.322
Totaal lasten	1.312.800	- 131.936	1.180.864
			0
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting.

De omzet overige departementen is met name verlaagd omdat de programmagelden voor Defensie niet tot omzet worden gerekend.

De omzet derden stijgt omdat er meer verkopen van eigen onroerend goed worden voorzien.

De bijzondere baten nemen toe door meer activering van uren bij projectrealisatie en verkopen.

Kasstroomoverzicht

Baten-lastenagentschap RVB

Suppletioire begroting 2018 (eerste suppletioire begroting)

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap RVB	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletioire begroting	Stand 1 ^e suppletioire begroting
(Bedragen x € 1.000)			
1. Rekening-courant RHB 1 januari	411.924	18.681	430.605
Tot. ontvangsten op. kasstroom (+)	1.174.065	- 131.936	1.042.129
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	920.246	- 131.936	788.310
2. Totaal operationele kasstroom	253.810		253.810
Totaal investeringen (-/-)	- 515.000	- 278.000	- 793.000
Totaal boekw. desinvesteringen (+)	60.775		60.775
3. Totaal investeringskasstroom	- 454.225	- 278.000	- 732.225
Enmalige uitkering aan moeder- departement (-/-)		- 34.486	- 34.486
Enmalige storting door het moederdepartement (+)	0		0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 256.043		- 256.043
Beroep op leenfaciliteit (+)	515.000	278.000	793.000
4. Totaal financieringskasstroom	258.957	243.514	502.471
5. Rekening-courant RHB			
31 december (=1+2+3+4)	470.466	- 15.805	454.661

Toelichting

De beginstand rekening courant bij Rijkshoofdboekhouding (RHB) is aangepast naar de stand van 31 december 2017 zoals deze voortvloeit uit de jaarrekening 2017.

De operationele kasstroom wijzigt met name omdat werkzaamheden voor Defensie niet tot omzet en kosten worden gerekend.

In de financieringskasstroom is opgenomen de uitkering aan de moeder uit hoofde van het vermogenssurplus dat voortvloeit uit de jaarrekening 2017.

Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR)

Baten-lastenagentschap UBR Suppletioire begroting 2018 (Eerste suppletioire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletioire begroting	Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	67.724	1.322	69.046
Omzet overige departementen	128.845	14.169	143.014
Omzet derden	8.062	2.049	10.111
Rentebaten	0	0	0
Vrijval voorzieningen	0	0	0
Bijzondere baten	0	0	0
Totaal baten	204.631	17.540	222.171
Lasten			
Apparaatskosten	203.160	17.455	220.615
- personele kosten	132.316	16.484	148.800
- <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>113.765</i>	<i>13.060</i>	<i>126.825</i>
- <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>13.573</i>	<i>2.189</i>	<i>15.762</i>
- <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>4.978</i>	<i>1.235</i>	<i>6.213</i>
Materiële kosten	70.844	971	71.815

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	3.571	– 507	3.064
– <i>Waarvan bijdrage SSO's</i>	16.084	– 496	15.588
– <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	51.189	1.974	53.163
Rentelasten	3	– 1	2
Afschrijvingskosten	1.468	28	1.496
– Materieel	806	– 29	777
– <i>Waarvan apparaat ICT</i>	91	– 74	17
– Immaterieel	662	57	719
Overige lasten	0	58	58
– Dotaties voorzieningen	0	58	58
– Bijzondere lasten	0	0	0
Totaal lasten	204.631	17.540	222.171
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting

Baten

De verwachte toename van de omzet is vooral een gevolg van een groei van de activiteiten:

- bij UBRI Ontwikkelbedrijf (OW) als gevolg van het Programma Binnenwerk (uitvoering Participatiewet) en het programma Rijks-ICT Gilde (effect op de omzet van € 4 mln. resp. € 8 mln.);
- bij UBRI Expertisecentrum Organisatie en Personeel (EC O&P) door nieuwe aansluitingen op de budgetgefinancierde dienstverlening en toegenomen vraag naar Transferiumdienstverlening (werk naar werk-begeleiding) (effect op omzet van € 2 mln. resp. € 1 mln.).

Lasten

Apparaatskosten

De verwachte toename van de personele kosten is vooral een gevolg van de uitvoering van de programma's Binnenwerk en Rijks-ICT Gilde.

Kasstroomoverzicht

Suppletoire begroting 2018 (eerste suppletoire begroting) Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap UBR (Bedragen x € 1.000)

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Stand 1 ^e suppletoire begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2018			
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	18.541	– 14.033	4.508
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	204.631	17.540	222.171
2. Totaal operationele kasstroom	– 203.163	– 17.512	– 220.675
Totaal investeringen (-/-)	1.468	28	1.496
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	– 1.000	0	– 1.000
3. Totaal investeringkasstroom	0	0	0
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	– 1.000	0	– 1.000
	0	0	0

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Stand 1 ^e suppletoire begroting
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)	0	2.927	2.927
Aflossingen op leningen (-/-)	- 527	0	- 527
Beroep op leenfaciliteit (+)	0	0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 527	2.927	2.400
5. Rekening-courant RHB			
31 december 2018 (=1+2+3+4)	18.482	- 11.078	7.404

Toelichting

De rekening-courant RHB op 1 januari 2018 is bijgesteld naar de gerealiseerde stand op 1 januari 2018. De storting door het moederdepartement betreft de aanvulling van het eigen vermogen van UBR tot nihil. Daarnaast is de operationele kasstroom gewijzigd als gevolg van de toegenomen activiteitsniveau.

FMHaaglanden (FMH)

Baten-lastenagentschap FMH Suppletoire begroting 2018 (Eerste suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Baten			
Omzet moederdepartement	81.878	2.154	84.032
Omzet overige departementen	24.163	6.182	30.345
Omzet derden	411	2.198	2.609
Rentebaten			0
Vrijval voorzieningen			0
Bijzondere baten			0
Totaal baten	106.452	10.534	116.986
Lasten			
Apparaatskosten	99.447	10.846	110.293
- personele kosten	30.944	7.181	38.125
- <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>24.948</i>	<i>9.433</i>	<i>34.381</i>
- <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>5.996</i>	<i>- 2.252</i>	<i>3.744</i>
- <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Materiële kosten	68.503	3.665	72.168
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>60</i>	<i>0</i>	<i>60</i>
- <i>Waarvan bijdrage SSO's</i>	<i>29.189</i>	<i>13.986</i>	<i>43.175</i>
- <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>39.254</i>	<i>- 10.321</i>	<i>28.933</i>
Rentelasten	408	- 68	340
Afschrijvingskosten	6.597	- 244	6.353
- Materieel	6.597	- 244	6.353
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>			0
- Immaterieel			0
Overige lasten	0	0	0
- Dotaties voorzieningen			0
- Bijzondere lasten			0
Totaal lasten	106.452	10.534	116.986
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Toelichting

Baten

De toename van de omzet is het gevolg van wijzigingen in het Masterplan Den Haag. Het aantal panden waaraan FMH de dienstverlening levert is uitgebreid. Daarnaast is het gebruik van de dienstverlening voor een aantal producten/diensten toegenomen en de dienstverlening uitgebreid.

De omzet derden heeft betrekking op de dienstverlening voor Centraal Orgaan opvang asielzoekers en de Kansspelautoriteit.

Lasten

De lasten nemen toe als gevolg van de extra dienstverlening die FMH levert.

De toename bij de bijdrage SSO's heeft met name betrekking op de dienstverlening van de Rijksbeveiligingsorganisatie (RBO) en Rijksvastgoedbedrijf (RVB) als gevolg van meer te bedienen panden en de overname van de dienstverlening van schoonmaak door Rijksschoonmaakorganisatie (RSO).

Kasstroomoverzicht

Suppletore begroting 2018 (eerste suppletore begroting) Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap FMH (Bedragen x € 1.000)

	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletore begroting	Stand 1 ^e suppletore begroting
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2018	12.894	3.195	16.089
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	106.452	10.534	116.986
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 99.855	- 10.290	- 110.145
2. Totaal operationele kasstroom	6.597	244	6.841
Totaal investeringen (-/-)	- 4.200	- 6.840	- 11.040
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	0	0
3. Totaal investeringkasstroom	- 4.200	- 6.840	- 11.040
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	- 1.331	- 1.331
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 3.906	- 720	- 4.626
Beroep op leenfaciliteit (+)	4.200	6.840	11.040
4. Totaal financieringskasstroom	294	4.789	5.083
5. Rekening-courant RHB 31 december 2018 (=1+2+3+4)	15.585	1.388	16.973

Toelichting

Investeringen

De toename in investeringen wordt veroorzaakt door investeringen in audiovisuele middelen en meubilair.

Uitkering aan moederdepartement

De uitkering heeft betrekking op het surplus eigen vermogen FMH.